

Радивоје С. Петровић^[1]
Универзитет „Унион – Никола Тесла“
Факултет за спорт
Београд (Србија)

УДК 327:911.3(497.11)(049.32)
323.1(=163.41)(497)(049.32)
Приказ
Примљен: 24/03/2021
Прихваћен: 24/03/2021
doi: 10.5937/napredak2-31486

Геополитичке последице расрбљивања Балкана

Миломир Степић: *Српски геополитички образац*. Издавачка кућа Catena mundi, Београд, 2019, 410 стр.

Како да Срби, Србија и српске земље у целини после катастрофалних последица, прво монархистичке илузије о „интегралном југословенству“, а након тога и титоистичког „братства и јединства“, поново не прескоче фазу националне интеграције и уђу, трећи пут, у супранационалну интеграцију – овог пута евроатлантску? Може ли се избећи да се српско приступање евроинтеграцијама без претходног успостављања целовите српске државе и јасно профилисаног српског државног идентитета оконча скупо плаћеном ценом приликом њене хипотетичке дезинтеграције, што није био случај када смо се крваво поздрављали с две претходне југословенске интеграције?

Одговор на ово кључно питање српског државног идентитета из угла геополитике пружа нам обиман аналитички зборник са 22

[1] radivoje.petrovic@yahoo.com

научна текста издавача „Catena mundi“, под заједничким насловом *Српски геополитички облици*, Миломира Степића, стручњака за теоријску геополитику, геополитику Балкана и српских земаља, једног од родоначелника модерног компетентног геополитичког начина мишљења, које је, гледано из нашег угла невеликог народа размештеног на малој али атрактивној територији – питање опстанка.

Писана у маниру својственом таквом начину мишљења и опредељења, што подразумева немилосрдну директност, огољене и непријатне истине, жуљевитост за идеолошко-партијска застрањивања и „политичку некоректност“, студија нам кроз трауматично српско суочавање с геополитиком показује како изгледа суштина суровог надметања за простор на веригама света, што је њено друго име. Са скривеном намером, само на први поглед, да продрма српску геополитичку обамрлост у контексту уочљивог процеса наметнутог трансфера српског чиниоца на Балкану у евроатлантске интеграције, аутор снагом стамених аргумената разобличава и упозорава да би то могао да буде одлучујући корак у будућем идентитетском преобликовању Срба и њиховом превођењу из православне у област западне цивилизације.

Будући да овакво „усађивање западног вируса“, како то изгледа у Хантигтоновом „Сукобу цивилизација...“, подразумева вишедимензионалну распоућеност националног бића, стварање дугорочно нестабилне „растрзане земље“ (*torn country*)

и кризу укупног националног идентитета, Степићев геополитички образац намењен Србима није штиво које се својим порукама препоручује само студентима, наставницима или истраживачима геополитичке збиље, већ и креаторима националне и државне стратегије, са великом вероватноћом да ће у обиљу од скоро 180 различитих националних стратегија у Србији, ова направити нешто више реда.

Поједностављено речено, дајући потенцијалне одговоре на питање које све чешће лебди у Србији – зашто нам се ово догађа? – аутор прави инвентар овдашњих геополитичких чињеница, заокружујући своју анализу аргументованим потенцијалним решењима, која ће за многе бити дневнополитичка јерес и нови претећи вирус за све актуелне догмате.

Прво, српски чинилац на Балкану има све израженију позицију објекта, а све мање улогу субјекта у глобалним (транс)континенталним и балканским односима, с намером да се српски идентитет поништи, обезвреди или негативно трансформише, у чему несебичну помоћ пружају српски супарници на Балкану, од којих су најшира овлашћења подизвођача радова добили арбанашки актери на Космету и у Албанији.

Друго, на делу је пацификовање у целини српског чиниоца, који Запад перцепира као руског експонента и реметилачки фактор и који заокружује контекст савременог сузбијања идентитетске спознаје појма „српске земље“. Реч је о појму, како примећује аутор, који може да се пронађе само у ретким

научним радовима, а списак српских земаља доступан је само у верзији „Химне Светом Сави“ која се налази у црквеном календару. Крајњи резултат је свођење на пожељни и безопасни „троморавско-ужесрбијански“ геополитички идентитет. Упркос томе, српске земље и даље су не само квантитативно највећи него и по свом геополитичком положају најзначајнији чинилац у веома важном географском простору Балканског полуострва и Панонске низије.

Треће, евробирокуратски шематизам увео је у терминологију евроинтеграција потпуно нови појам – Западни Балкан, како би на време „резервисао“ тај простор и ставио му „жиг“ запада. Појављивање новог појма хронолошки се поклопило са ескалацијом сукоба регуларних снага Србије и сепаратистичких формација косовско-метохијских Арбанаса, чиме је ЕУ кренула да и на овом делу српске територије стабилизује конфликтни простор и хармонизује га са стандардима прописаним за прикључење, што је друго име за – уцену. Реч је о процесу „западнобалканизације“ по систему интеграције у ЕУ једне западнобалканске државе, али уз стварање једне нове: минус Хрватска, у ЕУ 2013. године, плус „независна држава Косово“ или, другим речима, подели па интегриши.

Четврто, будући да распад СФРЈ започет 1990. још није окончан, аутор садашња кретања на нашем простору назива „балканском геополитичком транзицијом“, у којој централно место заузима дилема: у чему је суштина „геополитичког магнетизма“

Балкана и мотива да се његов најзначајнији чинилац, српски, на све начине ослаби, а да се истовремено дугорочно анатемише као „реметилачки фактор“, који би требало лишити будућности. Одговор је једноставан: Балкан је један од најважнијих делова Евроазије, а контрола Евроазије је, према једном од основних закона геополитике, „чаробна формула“ за управљања светом. Између „моћи копна“ (телурократије), који отелотворује Русија, и „моћи мора“ (таласократије), коју персонификују САД, главно поприште глобалног надметања је ободни појас евроазијског мегаконтинента – *римленд*.

Ко контролише ободни појас, влада Евроазијом, контролише судбину света, па је разумљиво што су САД и Запад ободни појас проширили у дубину Евроазије. Унутар тог простора налази се Балкан, као „Евроазија у малом“. Тај ободни појас на Балкану припада земљама из српског окружења, које имају непогрешиву геополитичку улогу онемогућавања изласка Србије на море и пробијања тог „балканског римленда“. И то је чињеница која опредељује и опредељиваће све будуће геополитичке потезе на овом простору. Од 193 државе чланице ОУН само 44 нема излаз на море, а једна од њих је Србија.

Петто, константа геополитичке парадигме на балканским просторима је, упозорава аутор, обуздавање српског чиниоца, како оснивањем и трансформацијом Краљевине СХС, тако и у другој Југославији. Након 1918. Србија је имала тампонску и баражну улогу, због чега мања, али логичнија и вероватно дугорочнија српска држава није

прошла савезничке тестове, истовремено у стању латентне унутрашње нестабилности и слабости, за шта су, како нас историја учи, били задужени Словенци и Хрвати, који су спроводили „прастратегију обуздавања и балансирања“ српског чиниоца. У другој Југославији овај процес се наставља. Унутар тог „златног кавеза“ за Србе, српским народом и његовим простором настављају да владају антисрпске политичке номенклатуре, стварају се две аутономне покрајине са очигледном функцијом контратега Србији, уз додатно издавајуће нових нација с територијама ампутираним од српског етно-историјског простора. Претенденти на контролу Балкана настоје да што више демографски ослабе српске земље и народ, просторно фрагментирају и редукују српске територије, смање капацитет српских чинилаца „тврде“ и „меке“ моћи, што се једном речју назива расрбљивањем Балкана.

Шестио, стратегија обуздавања достиже своју катарзу у постхладноратовској ери, коју Тепић анализира наводећи четири фазе: свођење српског чиниоца само на Србију; инсталирање српским интересима супротстављеног окружења, када некадашњи унутарјугословенски балансери сада то постају на балканском плану; стварање геополитичких „обуздавача“ унутар

Србије; и оријентисање на аутообуздавање, преко индукованог аутошовинизма, неојугословенства и суочавања са прошлошћу, све са циљем да се дугорочно инхибира било какав покушај интеграције српских земаља у националну српску државу. У понуди идеолошких концепата међу политичким субјектима широм српских земаља има мало

залагања за истинске српске националне циљеве, констатује аутор, а многе од њих воде отворену анационалну политику.

Седмо, српски чинилац на Балкану нашао се последњих деценија у парадоксалној ситуацији: суочен са изазовом трансатлантске интеграције, истовремено је жртва националне дезинтеграције. Осим учешћа ЕУ и НАТО у разбијању међународно признате југословенске државе и спречавању конституисања целовите српске националне државе у оквирима српских етно-историјских територија, сведоци смо њихове водеће улоге и у дезинтеграцији саме Србије. Аутор посебно скреће

пажњу на нетачно поистовећивање Европе као континента са савременом геополитичком творевином ЕУ, уз неупитну географску чињеницу: данашња ЕУ са својих 28 чланица простире се на мање од половине територије европског континента (само 41 одсто).

Осмо, три суштинска критеријума су пресудна за релативизовање и редефинисање

У чему је суштина „геополитичког магнетизма“ Балкана и мотива да се његов најзначајнији чинилац, српски, на све начине ослаби, а да се истовремено дугорочно анатемисе као „реметилачки фактор“, који би требало лишити будућности?

укључивања у западне интеграције као приоритетног националног интереса: 1) пре свега реч је о прекоредним, инверзивним интеграцијама, 2) потом, оне припадају католичко-протестанском Западу с којим Срби, као део православне цивилизације, нису компатибилни, и 3) интеграције Запада нису дугорочно перспективне, а њихова моћ је у опадању. Приступ Запада распетљавању косметског чвора само делимично, према аутору, демаскира ултимативни услов српском чиниоцу на Балкану – потпуна национална дезинтеграција као услов за неизвесно укључивање у евроатлантске интеграције.

Девејто, не сме се пренебрегнути аксиом по коме је „простор незаменљив чинилац моћи“. У српском јавном дискурсу, међутим, значајно место почеле су да заузимају и идеје да је потребно да Срби и Србија буду лишени делова територија које им припадају, јер ће се тако брже демократизовати и раскрстити са национализмом. У драматичним околностима етничко-верског рата на тлу СФРЈ најбоље се видело колико је територија важан део националног интереса. Аутор посебно наглашава Косово и Метохију као очигледан пример немарности у заштити територије: уместо инсистирања на територијалном интегритету међународно признате државе Србије, који је потврђен Резолуцијом 1244 СБ ОУН, одомаћила се пропагандна димна завеса о приоритету заштите културне баштине, енергетских капацитета, рудника, привредних објеката... Нигде речи о територији.

Десетто, покушај насилне ампутације Космета од Србије представља врхунац

апсолутног униполаризма, доследности Запада у смањењу геополитичког капацитета Србије и уз свесрдну помоћ различитих политичких гарнитура, које су се фактички одрицале од косовско-метохијског дела државне територије, а уз све ређе помињање Устава Србије и Резолуције 1244. Подацима из истраживања јавног мњења београдског Института за политичке студије од 2018. године које наводи аутор према коме политику Владе према КиМ као веома лошу и углавном лошу оцењује 42 одсто испитаника, а као веома добру и углавном добру 21 одсто (као ни добру ни лошу оценило је 24 одсто, без одговора било је 13 одсто), сугерише се да у политичком развезивању косметског чвора нешто мора да се мења у односу на досадашњу и за грађане неприхватљиву праксу.

У геополитичком смислу, Космет и непризнавање његове независности представља додатни фактор неформалног окупљања антиатлантистичке групе земаља, коју предводе Русија и Кина, као што су постали и улог у потврђивању глобалне надмоћи САД и ЕУ. За аутора то је само повод да утврди да се распетљавање косметског чвора не сме исцрпљивати у непродуктивним расправама у опредељивању између замрзнутог конфликта и брзог решења, већ трагања за оним заштитним кишобраном испод кога би и Космет и Србија остали геополитички спокојнији него икада пре.

Из телеграфски изнесених 10 порука и чињеница, које формирају пледоаје за српски геополитички образац следи и решење. Њега је нужно тражити у симбиози интереса са

антизападним глобалним актерима. „Једина шанса да се простор Косова и Метохије задржи у поседу Србије јесте да српски чинилац, као активан субјект, а не пасиван објект, постане руско-кинески повереник у успостављању балканског субпоретка новог евроазијског система“, сматра Тепић, што би значило да се Србија реформише у регионалне узданице Москве и Пекинга.

Српско геополитичко становиште, које у овој књизи дефинише аутор, полази од тога да је телурократско (моћ копна) евроазијство природније и логичније српско интеграционо одредиште него трансатлантизам, чији се центар налази с друге стране Атлантика, у САД. И поред чињенице да је Србија вишеструко мања, просторно, демографски и економски, њен главни адут је географски положај, централно место на магнетичном Балкану. Будући да Србија и већина српских земаља припада, према Хантингтону, православној цивилизацији, природно је и логично опредељење за геополитичку интеграцију којој припада Русија као стожер православног света – за телурократско евроазијство. И, никако не на крају, Срби који припадају словенским народима свог природног савезника увек су имали и имају у својој словенској браћи – Русима.

Претенденти на контролу Балкана настоје да што више демографски ослабе српске земље и народ, просторно фрагментирају и редукују српске територије, смање капацитет српских чинилаца „тврде“ и „меке“ моћи, што се једном речју назива расрбљивањем Балкана

Све то наводи аутора да, руковођен научним опрезом, а не политичким навијањем, истакне у први план три суштински важна геополитичка постулата, који би требало да пресуде у стратегијском српском опредељењу: 1) да ли је реч о геополитички логичном или прекоредном редоследу интеграција; 2) да ли је реч о цивилизацијским или некомпатибилним интеграцијама; и 3) да ли је реч о дугорочно перспективним или неперспективним интеграцијама.

Износећи једну целовиту и консеквентну конструкцију српског геополитичког обрасца, аутор је несумњиво направио осетан искорак у српској геополитичкој теорији, истовремено нудећи и практична решења, утемељена на научним чињеницама, историјским искуствима и фактима, као и савременим актуелним догађањима у Србији и у вези са Србијом, развејавајући гомилу геополитичких илузија које су се деценијама насељавале у свести како оних који су доносили најважније одлуке о судбини државе и народа, тако и међу најширим слојевима становништва. Време је да се тај процес окрене у супротном смеру и зашто да не под фирмом „промене свести“, али са чисто српског становишта.